

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการประกันชีวิตบุคคลอื่น

ศึกษากรณี การให้ความยินยอมในการทำประกันชีวิตบุคคลอื่น

THE PROBLEMS CONCERNING THE THIRD PARTY IN LIFE INSURANCE : CASE STUDY OF CONSENT OF THE THIRD PARTY IN LIFE INSURANCE

ทนายพร เสวตพิบูล

นิติกร สำนักกฎหมาย สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม

E-mail : tayapornswe@moj.go.th

บทคัดย่อ

จากการศึกษากฎหมายของไทย พบว่า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ลักษณะ 20 มาตรา 863 บัญญัติว่า “อันสัญญาประกันภัยนั้น ถ้าผู้เอาประกันภัยมิได้มีส่วนได้เสีย ในเหตุที่เอาประกันภัยไว้ นั้น ไซ้ร้ ท่านว่า ย่อมไม่ผูกพันคู่สัญญาแต่อย่างหนึ่งอย่างใด” หลักการตามมาตรานี้ถือว่า ผู้เอาประกันภัยจะต้องมีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัย มิฉะนั้นสัญญาประกันภัยดังกล่าวย่อมไม่มีผลผูกพันคู่สัญญาแต่อย่างใด ซึ่งมาตรานี้สามารถนำมาบังคับใช้กับการประกันวินาศภัยและการประกันชีวิต เนื่องจากมาตรานี้ได้ถูกบัญญัติไว้ในบทเบ็ดเสร็จทั่วไป ดังนั้น หลักเกณฑ์ในการทำสัญญาประกันชีวิตบุคคลอื่นในประเทศไทย ผู้เอาประกันจึงต้องมีมีส่วนได้เสียในชีวิตบุคคล ซึ่งผู้เอาประกันนำชีวิตของบุคคลอื่นไปกำหนดเป็นเงื่อนไขในการจ่ายเงินของผู้รับประกันภัย

ดังนั้น หากผู้เอาประกันกับบุคคลที่ถูกนำเอาชีวิตมากำหนดเป็นเงื่อนไขในการจ่ายเงินมีส่วนได้เสียในชีวิตของกันและกันแล้ว ก็สามารถนำชีวิตของบุคคลอีกคนหนึ่งไปกำหนดเป็นเงื่อนไขในการทำสัญญาประกันชีวิตได้ การที่กฎหมายมิได้มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า บุคคลใดมีส่วนได้เสีย ในชีวิตบุคคลอื่นอันอาจนำไปทำสัญญาประกันชีวิตได้นั้น ก็ต้องอาศัยหลักเกณฑ์การตีความตัวบทกฎหมาย การอ้างอิงหลักกฎหมายต่างประเทศเพื่อกำหนดว่า บุคคลใดจะมีส่วนได้เสียในชีวิตของบุคคลอีกคนหนึ่งจนถึงขนาดที่จะสามารถนำชีวิตของบุคคลอีกคนหนึ่งไปทำสัญญาประกันชีวิตได้ โดยมีจำต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลซึ่งเป็นเจ้าของชีวิต เมื่อบุคคลซึ่งถูกนำเอาชีวิตไปกำหนดเป็นเงื่อนไขในการประกันชีวิตไม่ทราบว่ามีบุคคลซึ่งมีส่วนได้เสียในชีวิตของตนไปกำหนดเป็นเงื่อนไข ในการจ่ายเงินของผู้รับประกัน ย่อมถือเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพในชีวิตของบุคคลนั้น และยังอาจทำให้บุคคล ซึ่งมีส่วนได้เสียในชีวิตของเขาแสวงหาประโยชน์อันมิควรได้จากชีวิตของบุคคลที่สามได้

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมุ่งศึกษาเรื่องการให้ความยินยอมในการทำประกันชีวิตบุคคลอื่น โดยศึกษาถึง 1. ประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีการให้ความยินยอมในการทำประกันชีวิตบุคคลอื่น 2. หลักเกณฑ์ของกฎหมายไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการให้ความยินยอมในการทำประกันชีวิตบุคคลอื่น 3. ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการให้ความยินยอมในการทำประกันชีวิตบุคคลอื่น 4. แนวทางและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการให้ความยินยอมในการทำประกันชีวิตบุคคลอื่นมาบังคับใช้ในประเทศไทย

จากการศึกษาวิจัยทำให้ทราบว่า ประเทศไทยยังขาดหลักเกณฑ์เรื่องการให้ความยินยอมในการทำประกันชีวิตบุคคลอื่น ซึ่งหากมีการกำหนดหลักเกณฑ์เรื่องดังกล่าวไว้ก็จะช่วยลดปัญหาเรื่องการก่อให้เกิดอาชญากรรมจากการแสวงหาประโยชน์จากชีวิตบุคคลอื่นได้ และหากจะต้องกำหนดหลักเกณฑ์เรื่องการให้ความยินยอมในการทำประกันชีวิตบุคคลอื่นไว้จะต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์และวิธีการให้ความยินยอม ความสามารถของบุคคลตามกฎหมายในการให้ความยินยอม เวลาในการให้ความยินยอม และผลทางกฎหมายที่เกิดขึ้นจากการไม่ได้รับความยินยอมในการทำประกันชีวิตบุคคลอื่น

คำสำคัญ : การประกันชีวิต บุคคลอื่น การให้ความยินยอม

ABSTRACT

As studied from Thai Law, it is found out that according to Section 863 of Thai Civil and Commercial Code Title 20 “A contract of insurance is not binding on the parties unless the assured has an interest in the event insured against”. This Section means the insured is required to have an interest in the insured event, otherwise a contract of insurance is not binding on the parties. Such Section shall be enforced with insurance against loss and life insurance. As this Section is specified in general provision, therefore, to be the principle for third party insurance in Thailand, the insured is required to have an interest on life of third party, of whom the assured take life to be a condition of payment of the insurer.

Therefore, if the insured and the person whose life is a condition for insurance payment have life interest each other, this is able to take life of such person to be a condition of payment under the life insurance contract. As it is not provided by law that interested person of other person's life can make life insurance, it is necessary to interpret law, refer to foreign law to define interested person of other person's life in so far as he can take such other person's life to do life insurance contract without consent from such person. If such person whose life is constituted a condition of life insurance, is not aware that an interested person of his or her life takes his or her life to be a condition of payment of the insurer. This can be considered as infringement of such person's life and freedom and may cause an interested person to take any undue benefit from life of third party.

The focus of this thesis is on acquirement of consent when insurance is made on other person's life. The key topics of the study are (i) study of background of theories in relation to acquirement of consent when insurance is made on other person's life, (ii) study of Thai and foreign law doctrines in relation to acquirement of consent when insurance is made on other person's life, (iii) study on legal problems found in the practice of acquire consent when insurance is made on other person's life, and (iv) providing advices for enforcing acquirement of consent when insurance is made on other person's life in Thailand.

Based on our research and study, it is found out that the concept in relation to the consent acquirement when insurance is made on other person's life, has not yet been applied in Thailand and if this

concept is applicable, the number of criminal action related to seeking other people's benefit is expected to decline. In determining the criteria for implementation of the said concept, a number of aspects must be taken into consideration, such as, methodology of consent giving, legal capacity of persons to give consent, time of consent giving and the legal consequences when insurance is made on other person's life without consent of such person.

KEYWORDS: Life assurance, Third party , Giving consent

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การประกันชีวิตถือเป็นการประกันภัยรูปแบบหนึ่งที่มีลักษณะในการบรรเทาความสูญเสียด้านการเงินและเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นเนื่องจากการเสียชีวิตของบุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งมีความสัมพันธ์กันในด้านต่างๆ การประกันชีวิต จึงเปรียบเสมือนกับเป็นตัวแทนในการจัดหาความมั่นคงทางการเงินและเศรษฐกิจเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาหนึ่งให้แก่บุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการเสียชีวิตของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกันนั้น

ส่วนได้เสียในสัญญาประกันชีวิตนั้นอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ส่วนได้เสียในชีวิตตนเองและส่วนได้เสียในชีวิตบุคคลอื่น การทำสัญญาประกันชีวิตตนเองย่อมไม่มีประเด็นปัญหาเรื่องส่วนได้เสียแต่ประการใด เนื่องจากบุคคลทุกคนย่อมมีส่วนได้เสียในชีวิตตนเองอยู่แล้ว แต่ในกรณีที่น่าชีวิตของบุคคลอื่นมาเป็นวัตถุประสงค์เอาประกันภัย หรือเป็นเงื่อนไขในการจ่ายเงินเมื่อเกิดความมรณะขึ้นกับบุคคลที่สาม ย่อมมีข้อที่จะต้องพิจารณาเพิ่มขึ้นว่า บุคคลซึ่งเป็น ผู้เอาประกันภัยนั้นจะต้องมีส่วนได้เสียในชีวิตของบุคคลที่สามมากเท่าใด จึงจะถือว่าเพียงพอที่จะนำชีวิตของบุคคลที่สาม ไปกำหนดเป็นเงื่อนไขในการจ่ายเงินของผู้รับประกันภัยได้

การทำสัญญาประกันชีวิตโดยอาศัยเหตุแห่งการมรณะในชีวิตของบุคคลอื่นนั้น อาจก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นตามมาได้ จึงมีความจำเป็นที่รัฐจะต้องเข้ามามีบทบาทในการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ เพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาอาชญากรรมอันเกิดจากสัญญาประกันชีวิตบุคคลอื่น

แม้ว่าผู้เอาประกันภัยจะเป็นบุคคลซึ่งมีส่วนได้เสียในชีวิตของบุคคลที่สาม แต่หากนำชีวิตของบุคคลที่สามไปกำหนดเป็นเงื่อนไขแห่งการชำระเงินของผู้รับประกันภัยเมื่อเกิดความมรณะขึ้นกับบุคคลที่สาม โดยที่บุคคลที่สามมิได้มีส่วนรู้เห็นหรือให้ความยินยอมเสียแล้ว ก็อาจจะก่อให้เกิดการฆาตกรรมเพื่อหวังประโยชน์จากเงินที่จะได้รับจากผู้รับประกันภัยในต่างประเทศ จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์เรื่องการให้ความยินยอมในการประกันชีวิตบุคคลอื่นไว้ กล่าวคือ การทำสัญญาประกันชีวิตบุคคลอื่นนั้น สามารถกระทำได้หากได้รับความยินยอมจากบุคคล ซึ่งจะถูกนำเอาชีวิตของตนเองไปทำประกัน และในการให้ความยินยอม หลักเกณฑ์เรื่องการให้ความยินยอมนี้ ถือเป็นพัฒนาการที่สำคัญของการประกันชีวิตอีกระดับหนึ่งนอกจากหลักเกณฑ์เรื่องส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัย

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำสัญญาประกันชีวิตของบุคคลอื่นในประเทศไทยนั้นก็คือ หากบุคคลใดมีส่วนได้เสียในชีวิตของบุคคลอื่นแล้ว ก็สามารถนำชีวิตของบุคคลนั้นไปทำสัญญาประกันชีวิตได้ โดยมิต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลนั้น เช่น สามีย่อมมีส่วนได้เสียในชีวิตภรรยา ดังนั้น สามีย่อมนำชีวิตของภรรยาไปทำประกัน

ชีวิตได้โดยที่ภรรยา ไม่จำเป็นต้องรับรู้หรือทราบมาก่อนก็ได้ เนื่องจากกฎหมายมิได้กำหนดว่า การทำประกันชีวิตบุคคลอื่นนั้น จะต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลนั้นก่อน ภรรยาจึงไม่อาจรู้ได้ว่าสามีได้นำความตายของตนไปกำหนดเป็นเงื่อนไขในการชำระเงินของผู้รับประกันภัย เมื่อมีการหย่าร้างกันในภายหลัง เหตุแห่งการหย่าร้างย่อมส่งผลกระทบต่อจิตใจของ คู่สมรสดังกล่าว อันอาจนำมาซึ่งเหตุแห่งการฆาตกรรมได้ กฎหมายจึงควรที่จะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการป้องกันภัยที่อาจเกิดจากสภาพจิตใจที่เรียกว่า moral risk หรือหากภรรยามีโอกาสรับรู้ว่ามีเหตุแห่งการฆาตกรรมในชีวิตของตนไปทำสัญญาประกันชีวิตไว้ ภรรยาจะสามารถดำเนินการอย่างไรต่อไปได้บ้าง สัญญาประกันชีวิตนั้นจะมีผลบังคับต่อไปได้หรือไม่อย่างไร หรือจะแสดงเจตนาในการให้ความยินยอมให้สัญญาประกันชีวิตนั้นยังคงมีผลอยู่ต่อไปหรือสิ้นสุดลง

นอกจากประเด็นปัญหาของคู่สมรสแล้ว ยังมีประเด็นปัญหาเรื่องของนายจ้างกับ ลูกจ้างว่า นายจ้างจะสามารถนำชีวิตของลูกจ้างไปทำประกันชีวิตได้มากน้อยเพียงใด ควรมีหลักเกณฑ์อย่างไร เนื่องจากการที่นายจ้างจะเสียประโยชน์จากการสูญเสียลูกจ้างนั้น นายจ้างจะได้รับผลกระทบมากน้อยเพียงใดแตกต่างกัน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับลักษณะงาน ความเชี่ยวชาญในงานนั้น ๆ ของลูกจ้าง เป็นต้น หากเรายึดหลักเรื่องส่วนได้เสียเพียงประการเดียว ก็อาจจะทำให้เกิดเป็นประเด็นปัญหาดังฎีกาที่ 64/2516 กล่าวคือ นายจ้างซึ่งเป็นผู้เอาประกันภัยและเป็นผู้รับประโยชน์ได้ตกลงทำสัญญาประกันภัยอุบัติเหตุพนักงานขับรถของโจทก์ไว้หลายคน นายเนื่องเป็นพนักงานขับรถของโจทก์คนหนึ่งที่ได้ทำสัญญาประกันภัยไว้โดยได้ทำบันทึกตกลงให้โจทก์เป็นผู้รับประโยชน์ตามสัญญาประกันภัยฉบับดังกล่าว เมื่อนายเนื่องเสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญา โจทก์ก็มีสิทธิได้รับเงินจำนวนหนึ่งแสนบาทในฐานะผู้รับประโยชน์ แต่เมื่อพิจารณาประกาศกระทรวงมหาดไทย ฯ ซึ่งกำหนดไว้ว่า จำนวนเงินที่นายจ้างจะต้องจ่ายให้แก่ลูกจ้างเป็นเงินค่าทดแทน และค่าทำศพรวมแล้วเป็นเงินไม่เกิน 50,000 บาท และค่ารถบรรทุกน้ำมันของโจทก์ที่จะต้องเสียหาย (กรณีไม่มีประกันภัยรถยนต์) จะสูงเกินกว่า 50,000 บาทหรือไม่ หรือหากโจทก์มีประกันภัย รถยนต์ไว้แล้ว ก็จะทำเท่ากับโจทก์ได้กำไร 50,000 บาท จากการเสียชีวิตของนายเนื่องใช่หรือไม่ หากกรณีเป็นดังนี้ สมควรที่กฎหมายจะกำหนดหลักเกณฑ์ให้นายจ้างจะต้องได้รับความยินยอมจากลูกจ้างหากจะต้องนำชีวิตของลูกจ้างไปทำประกันชีวิตไว้หรือไม่ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องกันการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของลูกจ้างด้วย

นอกจากนี้ก็มีประเด็นปัญหาอันสืบเนื่องมาจากคำพิพากษาฎีกาที่ 1366/2509 กล่าวคือ โจทก์เป็นผู้ดำเนินการจัดให้มีการประกันชีวิตนายโอง (นายโองเป็นผู้เอาประกันภัยตามกรมธรรม์) โดยโจทก์เป็นผู้เสียเบี้ยประกันภัย ซึ่งศาลได้วินิจฉัยหลักส่วนได้เสียไว้เพียงว่า “โจทก์ไม่มีความสัมพันธ์กับนายโองในทางญาติแต่อย่างใด” จากคำพิพากษาดังกล่าวอาจทำให้เกิดการตีความต่อไปได้ว่า โจทก์ไม่ได้เป็นผู้มีส่วนได้เสียในชีวิตของนายโองเนื่องจากมิได้เป็นญาติกัน แต่หากมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกันแล้วสัญญาประกันภัยก็ย่อมใช้ได้ แต่จะมีการลำดับญาติกันที่ลำดับชั้นเพียงใด และหากเป็นญาติควรจะใช้หลักการให้ความยินยอมด้วยหรือไม่เพียงใด เมื่อพิจารณากฎหมายของบางประเทศนอกจากจะมีการใช้หลักเกณฑ์เรื่องส่วนได้เสียอันอาจเอาประกันภัยแล้ว ยังมีการใช้หลักเกณฑ์การให้ความยินยอมในการทำประกันชีวิตบุคคลอื่นอีกด้วย ทั้งนี้ เพื่อเป็นการขยายตลาดธุรกิจประกันชีวิตให้มีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นได้อีกด้วย อันจะส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม

จากปัญหาทางกฎหมายดังกล่าวผู้เขียนจึงเห็นควรนำเสนอประเด็นเรื่องการให้ความยินยอมในการทำประกันชีวิตบุคคลอื่น ว่ามีหลักเกณฑ์ วิธีการอย่างไร และผลของการให้ความยินยอมหรือไม่ได้รับการยินยอมในการทำประกันชีวิตบุคคลอื่น เพื่อที่จะได้เสนอแนะ แก่ไขให้กฎหมายมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการให้ความยินยอมในการทำประกันชีวิตบุคคลอื่น
2. เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์ของกฎหมายไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการให้ความยินยอมในการทำประกันชีวิตบุคคลอื่น
3. เพื่อศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการให้ความยินยอมในประกันชีวิตบุคคลอื่นในประเทศไทย
4. เพื่อศึกษาแนวทางและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับให้ความยินยอมในการทำประกันชีวิตบุคคลอื่นมาบังคับใช้ในประเทศไทย

3. ขอบเขตการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการวิเคราะห์หลักเกณฑ์ของกฎหมายเกี่ยวกับการให้ความยินยอมในการทำประกันชีวิตบุคคลอื่น รวมทั้งศึกษา รูปแบบและวิธีการในการให้ความยินยอม โดยการศึกษานี้จะทำการวิเคราะห์จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งจะทำการศึกษาเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์ของกฎหมายต่างประเทศ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยนี้ กระทำโดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาเอกสารต่างๆ เช่น กฎหมาย ตำรา วิทยานิพนธ์ และบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์เรื่องการให้ความยินยอมในการทำประกันชีวิตบุคคลอื่น ทั้งที่เป็นเอกสารภาษาไทยและต่างประเทศ รวมถึงการค้นหาข้อมูลทาง Internet สำหรับการศึกษาก็จะใช้วิธีวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อหาข้อดี ข้อเสีย และแนวทางที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย

5. ผลการศึกษา

จากการศึกษาหลักเกณฑ์เรื่องการทำประกันชีวิตบุคคลอื่นในประเทศไทยนั้นพบว่า ประเทศไทยมิได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์การทำประกันชีวิตบุคคลอื่นไว้อย่างชัดเจนว่า บุคคลสามารถทำประกันชีวิตบุคคลอื่นได้ หากมีส่วนได้เสียในชีวิตของบุคคลนั้นเช่นบางประเทศ ในการทำสัญญาประกันชีวิตบุคคลอื่นในประเทศไทย ปัจจุบันใช้หลักเกณฑ์เรื่องส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันภัย เพียงประการเดียวตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 863 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การที่กฎหมายมิได้มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่าบุคคลใดมีส่วนได้เสียในชีวิตบุคคลอื่นอันอาจนำไปทำสัญญาประกันชีวิตได้นั้น ก็ต้องอาศัยหลักเกณฑ์เรื่องการตีความการอ้างอิงหลักกฎหมายต่างประเทศว่าใครมีส่วนได้เสีย ในชีวิตใครบ้าง และเมื่อมีส่วนได้เสียแล้วก็สามารถนำชีวิตของเขาไปทำสัญญาประกันชีวิตได้โดยมิจำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลซึ่งเป็นเจ้าของชีวิต เมื่อเจ้าของชีวิตที่ถูกลำ

ชีวิตไปกำหนดเป็นเงื่อนไขในการประกันชีวิตไม่ทราบหรือรู้เห็นในการนำชีวิตตนเองไปกำหนดเป็นเงื่อนไขในการประกันชีวิต ข้อมเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพในชีวิตของบุคคลนั้น และยังสามารถทำให้บุคคลซึ่งมีส่วนได้เสียในชีวิตของเขาแสวงหาประโยชน์อันมิควรได้จากชีวิตของบุคคลที่สามได้ ดังนั้น ในการประกันชีวิตบุคคลอื่น ผู้เขียนจึงเห็นว่า ควรใช้หลักเกณฑ์เรื่องส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันภัยและหลักเกณฑ์เรื่องการให้ความยินยอมในการทำประกันชีวิตบุคคลอื่นควบคู่กันไปทั้งสองหลักเกณฑ์ เนื่องจากหลักเกณฑ์เรื่องส่วนได้เสียถือเป็นหลักเกณฑ์ที่สำคัญในการทำสัญญาประกันชีวิตเนื่องจากการป้องกันมิให้บุคคลแสวงหาประโยชน์อันมิชอบจากชีวิตมนุษย์ได้ และหากบุคคลไม่มีส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันภัยแล้วก็จะทำให้สัญญาประกันชีวิตนั้นกลายเป็นการพนันขั้นต่อได้

ในการทำสัญญาประกันชีวิตบุคคลอื่นในประเทศไทยโดยอาศัยหลักเกณฑ์เรื่องส่วนได้เสียเพียงประการเดียวนั้นเห็นว่ายังไม่เป็นการเพียงพอในการที่จะป้องกันปัญหาที่เกิดจากการขาดกรรมเพื่อหวังเงินประกันและปัญหาเรื่องการละเมิดสิทธิเสรีภาพในชีวิตของบุคคลที่สามในประเทศไทย เนื่องจากการผู้เอาประกันได้นำชีวิตของบุคคลที่สามซึ่งตนมีส่วนได้เสียไปทำสัญญาประกันชีวิต โดยมิได้รับความยินยอมจากเจ้าของชีวิตถือเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลนั้น และในการนำชีวิตของบุคคลที่สามไปทำสัญญาประกันชีวิตโดยที่บุคคลที่สามมิได้รู้เห็นด้วย อาจจะเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลซึ่งมีส่วนได้เสียในชีวิตของบุคคลที่สามนำชีวิตของบุคคลที่สามแสวงหาผลประโยชน์จากชีวิตของเขาได้ อันนำไปสู่ปัญหาอาชญากรรมได้อีกด้วย

จากการศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการให้ความยินยอมในการนำชีวิตของบุคคลอื่นไปทำสัญญาประกันชีวิตตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า

1. รูปแบบหรือวิธีการในการให้ความยินยอมนั้นจะเป็นการให้ความยินยอมในลักษณะที่ชัดเจน โดยการกำหนดว่าจะต้องทำเป็นหนังสือ (writing) ทั้งนี้ เพื่อเป็นการช่วยป้องกันปัญหาเรื่องการพิสูจน์ว่าบุคคลที่สามนั้นได้ให้ความยินยอมในการนำชีวิตของตนเองไปทำสัญญาประกันชีวิตหรือไม่

2. สำหรับระยะเวลาในการให้ความยินยอมนั้น กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา รัฐ Mississippi กำหนดว่าจะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากบุคคลผู้ถูกเอาประกันชีวิตในเวลาที่ทำสัญญานั้น หรือรัฐ Washington State กำหนดว่ากรณีที่นายจ้างทำประกันชีวิตให้แก่ลูกจ้าง นายจ้างจะต้องบอกกล่าวแก่ลูกจ้างก่อนทำประกันชีวิตนั้น

3. สำหรับบุคคลผู้มีสิทธิในการให้ความยินยอมนั้น สหรัฐอเมริกาได้วางหลักไว้ว่า บุคคลซึ่งมีสิทธิในการให้ความยินยอมนั้น ก็คือเจ้าของชีวิตซึ่งจะถูกนำเอาชีวิตไปกำหนดเป็นเงื่อนไขในการจ่ายเงินของผู้รับประกันภัย ในกรณีที่เป็นผู้เยาว์ กฎหมายก็จะกำหนดให้เป็นอำนาจของผู้ปกครองหรือผู้ใช้อำนาจปกครองเป็นบุคคลซึ่งมีสิทธิ ในการนำชีวิตของบุคคลที่สามไปกำหนดเป็นเงื่อนไขในการทำสัญญาประกันชีวิตได้

4. ผลตามกฎหมายของการไม่ได้รับความยินยอมจากบุคคลซึ่งถูกนำเอาชีวิตไปกำหนดเป็นเงื่อนไขในการจ่ายเงิน คือ บางประเทศกำหนดให้ผลของกฎหมายเป็นเพียงสัญญาประกันชีวิตนั้นไม่สมบูรณ์ เช่น รัฐ Mississippi หรือตกเป็นโมฆะ เช่น รัฐ South Carolina

6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การประกันชีวิตบุคคลอื่นในประเทศไทย ปัจจุบันยังคงใช้หลักเกณฑ์เรื่องส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัยตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 863 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า

กฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน ไม่น่าจะเพียงพอกับสภาวะการณ์ทางสังคมในปัจจุบัน ทั้งยังเป็นการปิดกั้น การพัฒนากฎหมายประกันชีวิตในประเทศไทย เพื่อเป็นการแก้ไขข้อขัดข้องในทางปฏิบัติและสนับสนุนให้ธุรกิจประกันชีวิตในประเทศไทยให้มีความเจริญก้าวหน้า ควรที่จะมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการทำประกันชีวิตบุคคลอื่นให้มีความชัดเจน เพื่อให้ผู้รับประกันภัยจะมีความเชื่อมั่นและรู้ดีว่ามีหลักประกันให้กับผู้รับประกันภัยว่า ในการทำประกันชีวิตบุคคลอื่นนั้น ได้มีการให้ความยินยอมโดยชัดแจ้งเป็นหนังสือจากบุคคลซึ่งจะถูกนำเอาชีวิตมาทำประกันชีวิต โดยผู้รับประกันภัยจักได้ไม่ต้องกังวลถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตได้ ทั้งเป็นการสนับสนุน และเป็นการขยายช่องทางในการที่จะขยายธุรกิจประกันชีวิตในประเทศไทยด้วย แนวทางเกี่ยวกับการให้ความยินยอมในการทำประกันชีวิตบุคคลอื่นในประเทศไทยควรมีดังนี้

1. แนวทางการให้ความยินยอมในการประกันชีวิตบุคคลอื่น

รัฐควรที่จะกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้ความยินยอมในการทำประกันชีวิตบุคคลที่สามไว้เช่น กฎหมายของต่างประเทศ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการรับรองคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่สามว่า ชีวิตของบุคคลที่สามนั้นจะไม่ถูกบุคคล ซึ่งมีมีส่วนได้เสียในชีวิตของเขานำชีวิตของเขาไปกำหนดเป็นเงื่อนไขในการจ่ายเงินตามสัญญาประกันชีวิตเมื่อเกิดความมรณะขึ้นกับบุคคลที่สาม โดยที่บุคคลที่สามมิได้มีโอกาสรับรู้หรือได้ให้ความยินยอมในการนำชีวิตของตนไปกำหนดเป็นเงื่อนไขในการทำสัญญาประกันชีวิต

ถึงแม้ว่าในปัจจุบัน กฎหมายของประเทศไทยจะมีการกำหนดหลักเกณฑ์การทำประกันชีวิตบุคคลอื่นว่าสามารถกระทำได้หากบุคคลนั้นมีมีส่วนได้เสียในชีวิตที่ตนนำไปทำประกันแต่ก็มิได้มีการบัญญัติไว้อย่างชัดแจ้ง แต่ประการใด และการกำหนดเงื่อนไขในลักษณะอาศัยหลักเกณฑ์เรื่องส่วนได้เสียเพียงประการเดียวก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการฆาตกรรมเพื่อหวังเงินประกันชีวิตหากบุคคลที่สามนั้นถึงแก่ความตาย เพราะการที่กฎหมายกำหนดว่า หากผู้รับประโยชน์ฆ่าบุคคลซึ่งทำประกันชีวิตไว้ ผู้รับประโยชน์จะไม่มีสิทธิได้รับเงินจาก ผู้รับประกันภัยนั้น เป็นการกำหนดกฎหมายในลักษณะที่เป็นการแก้ไขปัญหาเมื่อเกิดความเสียหายแล้ว มิได้เป็นไป ในลักษณะป้องกันความสูญเสียที่อาจจะเกิดขึ้นจากการทำประกันชีวิตบุคคลอื่นก็ตาม

ดังนั้น รัฐควรที่จะกำหนดหลักเกณฑ์เรื่องการให้ความยินยอมการทำประกันชีวิตบุคคลอื่นในประเทศไทยไว้ว่าจะต้องให้ความยินยอมกันเป็นหนังสือ โดยมีการลงลายมือชื่อของบุคคลซึ่งเป็นผู้ให้ความยินยอมในการนำชีวิตของตนเองไปกำหนดเป็นเงื่อนไขในการจ่ายเงินของผู้รับประกันภัย หรือลงลายมือชื่อของบุคคล ซึ่งตามกฎหมายให้อำนาจ ในการที่จะกระทำการแทนบุคคลอื่นได้ เช่น ผู้เยาว์ เป็นต้น

2. แนวทางเรื่องเวลาในการให้ความยินยอมการทำประกันชีวิตบุคคลอื่น

เรื่องระยะเวลาในการให้ความยินยอมในการทำประกันชีวิตบุคคลอื่นนั้น ควรที่จะใช้หลักเกณฑ์เดียวกันกับเรื่องส่วนได้เสียอันอาจเอาประกันภัยได้ หมายความว่า ผู้เอาประกันภัยจะต้องได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากบุคคลที่สามขณะที่ทำสัญญาประกันชีวิตบุคคลที่สาม

3. ปัญหาเกี่ยวกับบุคคลผู้มีสิทธิให้ความยินยอมในการทำประกันชีวิตบุคคลอื่น

แม้บุคคลจะมีอิสระในการแสดงเจตนาเพื่อเข้าทำสัญญา โดยอาศัยทฤษฎีเรื่องเสรีภาพในการทำสัญญา และหลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนา ก็มีได้หมายความว่าบุคคลจะมีเสรีภาพในการแสดงเจตนาเพื่อให้เกิดผล ทางกฎหมายโดยสามารถที่จะเคลื่อนไหวสิทธิได้ทุกประการอย่างไม่มีข้อจำกัด ในการทำสัญญาประกันชีวิตบุคคลที่สามโดยที่บุคคลที่สามมิได้มีส่วนรู้เห็นหรือให้ความยินยอมในการนำชีวิตของตนไปกำหนด

เป็นเงื่อนไขในการจ่ายเงินของผู้รับประกันภัยเมื่อเกิดความมรณะขึ้นกับตน ถือได้ว่าเป็นการทำสัญญาประกันชีวิตบุคคลอื่น อันมีผลกระทบต่อสิทธิของบุคคลที่ถูกนำชีวิตไปกำหนดเป็นเงื่อนไขในการจ่ายเงินของผู้รับประกันภัยเมื่อเกิดความมรณะขึ้นกับตน ดังนั้น การทำนิติกรรมใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อสิทธิของบุคคลอื่นย่อมไม่เกิดผลในทางกฎหมาย เมื่อไม่มีการเคลื่อนไหวสิทธิจะต้องมีการคำนึงถึงหลักเกณฑ์ที่ว่า “ความปลอดภัยของประชาชนเป็นกฎหมายสูงสุด” (salus populi suprema lex) (พวงผกา บุญโสภรักษ์, 2539) ดังนั้น การทำสัญญาประกันชีวิตบุคคลอื่นในประเทศไทยจึงควรกำหนดหลักเกณฑ์การทำประกันชีวิตบุคคลอื่นไว้อย่างชัดเจนเช่นกฎหมายของต่างประเทศ เพื่อให้สอดคล้องกับทฤษฎีเรื่องเสรีภาพในการแสดงเจตนาและความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนา รวมถึงหลักเกณฑ์เรื่องสิทธิเสรีภาพของบุคคลด้วย

4. แนวทางของผลทางกฎหมายกรณีไม่ได้รับความยินยอมในการทำประกันชีวิตบุคคลอื่น

จากการศึกษาหลักเกณฑ์ของกฎหมายต่างประเทศแล้ว ผู้เขียนเห็นว่า ส่วนใหญ่แล้วจะกำหนดให้ผลทางกฎหมายนั้นตกเป็นโมฆะ ซึ่งหากพิจารณาตามหลักเกณฑ์เรื่องการมีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัยแล้วกฎหมายของประเทศไทยกำหนดหลักเกณฑ์ไว้เพียงว่า หากผู้เอาประกันภัยมีส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันภัยแล้ว สัญญาประกันภัยนั้นย่อมไม่มีผลผูกพันคู่สัญญาแต่อย่างใด

เมื่อพิจารณาผลทางกฎหมายตามหลักเกณฑ์เรื่องมีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัยและหลักเกณฑ์เรื่องหน้าที่ในการเปิดเผยข้อความจริงแล้ว ผู้เขียนเห็นว่า หากผู้เอาประกันภัยนำชีวิตของบุคคลที่สามซึ่งตนมีส่วนได้เสียไปทำสัญญาประกันชีวิต ผู้นั้นจะต้องได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากบุคคลที่สามในการที่จะนำชีวิตของบุคคลที่สามไปกำหนดเป็นเงื่อนไขในการจ่ายเงินเมื่อบุคคลที่สามเสียชีวิตลง จะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของกฎหมาย 2 ประการ คือ หลักเกณฑ์เรื่องมีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัย ซึ่งก็คือ ผู้เอาประกันภัยจะต้องมีส่วนได้เสีย ในชีวิตของบุคคลที่สามในขณะที่ทำสัญญา และจะต้องได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากบุคคลที่สามด้วย หากขาดข้อใดข้อหนึ่งไป ผู้เขียนเห็นว่า ควรจะให้ผลทางกฎหมายตกเป็น “โมฆะ” เนื่องจากเงื่อนไขดังกล่าวถือเป็นเงื่อนไขที่สำคัญในการทำสัญญาประกันชีวิตบุคคลอื่นในการที่จะป้องกันมิให้มีการแสวงหาประโยชน์จากชีวิตของบุคคลอื่นได้ ซึ่งโดยปกติแล้วหากไม่มีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัยแล้วผลทางกฎหมายก็คือ สัญญาดังกล่าวไม่มีผลผูกพันคู่สัญญาและหากไม่ได้รับความยินยอมหรือขาดข้อใดข้อหนึ่งไปมันก็เปรียบเสมือนว่าสัญญานั้นไม่สมบูรณ์อยู่ในตัว หากกำหนดให้สัญญาที่ไม่สมบูรณ์นี้มีผลเป็นโมฆะ สัญญาดังกล่าวอาจจะสมบูรณ์ในอนาคตได้ หรือหากมิได้มีการบอกล้างแล้วสัญญาที่ไม่สมบูรณ์ดังกล่าวเมื่อพ้นระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ก็จะทำให้สัญญาที่ไม่สมบูรณ์มีผลสมบูรณ์ ตามกฎหมายได้ ซึ่งคงจะไม่เป็นธรรมแก่บุคคลที่สามอย่างแน่แท้

ในการทำสัญญาประกันชีวิตบุคคลที่สาม ถือเป็นการทำนิติกรรม ที่มีผลกระทบต่อสิทธิของบุคคลอื่น รัฐจะต้องมีการคำนึงถึงหลักเกณฑ์ที่ว่า “ความปลอดภัยของประชาชนเป็นกฎหมายสูงสุด” (salus populi suprema lex) (พวงผกา บุญโสภรักษ์, 2539) ดังนั้น การทำสัญญาประกันชีวิตบุคคลอื่นในประเทศไทยจึงต้องกำหนดหลักเกณฑ์ให้สอดคล้องกับทฤษฎีเรื่องเสรีภาพในการแสดงเจตนาและความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนา รวมทั้งหลักเกณฑ์เรื่องสิทธิเสรีภาพของบุคคลด้วย เมื่อรัฐจะอนุญาตให้นำชีวิตของบุคคลที่สามไปกำหนดเป็นเงื่อนไขในการประกันชีวิตได้ ก็ควรที่จะให้ความสำคัญกับชีวิตของบุคคลที่สามเขาด้วย ด้วยการเพิ่มมาตรการในการป้องกันการแสวงหาประโยชน์จากชีวิตของบุคคลที่สาม โดยกำหนดให้บุคคลที่

สามต้องให้ความยินยอมเป็นหนังสือว่า ยินยอมให้ผู้เอาประกันภัยนำชีวิตของบุคคลที่สามไปกำหนดเป็นเงื่อนไขในการทำสัญญาประกันชีวิตบุคคลอื่นได้ หากขาดหลักเกณฑ์ข้อนี้เสียแล้ว มาตรการในการป้องกันการแสวงหาประโยชน์จากชีวิตบุคคลอื่นย่อมเกิดขึ้น และผลกระทบที่ตามมาก็คือ การฆาตกรรมเพื่อหวังเงินประกันชีวิต ดังนั้น ผลทางกฎหมายจึงควรกำหนดให้ชัดเจนว่าตกเป็นโมฆะ มิใช่กำหนดแค่เพียงสัญญาไม่มีผลผูกพันคู่สัญญาหรือเป็นโมฆียะ

ในภาพรวมของการเสนอแนะเรื่องการทำประกันชีวิตบุคคลอื่นนั้น ผู้เขียนเห็นว่า ควรที่จะต้องมีการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นด้วยการเพิ่มเติมข้อความในวรรคสองแห่งมาตรา 899 ว่า “ภายใต้บทบัญญัติมาตรา 863 ในกรณีที่เป็นการทำประกันชีวิตบุคคลที่สามซึ่งมิใช่คู่สัญญาในสัญญาประกันชีวิตนั้น ผู้เอาประกันภัยจะต้องได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากบุคคลที่สามก่อนที่จะเกิดสัญญาประกันชีวิตนั้น มิฉะนั้นสัญญาประกันชีวิตย่อมตกเป็นโมฆะ”

7. รายการอ้างอิง

พวงผกา บุญโสภณชัย, 2539. คำบรรยายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.